

מנפרד גרין

בית הספר לבריאות הציבור, אוניברסיטת חיפה

האם ההיסוס בקביעה ש-COVID-19 היא מגפה עולמית (פנדמיה) משקף את הצורך להגדיר מחדש את המונח?

8 מאי, 2020

גיליון אביב 2020 / כרך 11(1) / קורונה וסביבה

נקודת מבט

התפרסם במקור ב:

Green MS. 2020. Did the hesitancy in declaring COVID-19 a pandemic reflect a need to redefine the term? *The Lancet Journal* **10229**(395): 1034-1035

תרגום: דינה בוקמן

קביעתו של ארגון הבריאות העולמי (WHO) שהתפשטות העולמית של מחלת הקורונה 2019 (COVID-19) היא פנדמיה (מגפה עולמית) ^[4] עזרה לשים קץ לבלבול במינוח לגבי המחלה בספרות המקצועית ובמדיה. כשהעולם נאלץ להתמודד עם הופעת מחלה מידבקת כלשהי, קיימת נטייה לחזור ולדון בשאלה מתי התפשטות גאוגרפית נרחבת של המחלה נעשית פנדמיה ^[1,2]. הוויכוח על המינוח גם במקרה של COVID-19 מעלה שתי שאלות חשובות. השאלה הראשונה היא מדוע היסוס לכנות את התפרצות COVID-19 כפנדמיה, והשאלה השנייה היא אם למינוח יש בכלל חשיבות מעשית. ברוב ספרי הלימוד הטובים מגפה (התפשטות מהירה של מחלה בקרב מספר גדול של אנשים באוכלוסייה מסוימת בפרק זמן קצר) נעשית פנדמיה כאשר למחלה יש תפוצה גאוגרפית רחבה מאחר שמחלת COVID-19 התפשטה תוך שבועות אחדים אל יותר ממאה מדינות, היא התאימה להגדרה הקלאסית של פנדמיה. ניתן לשאול, אם כן, אם השימוש במונח 'פנדמיה' משנה את הפעולות הנחוצות כדי לרסן את התפשטות הנגיף.

ניתן להניח שקיימים מקרים ששימוש במינוח מוגדר היטב יעזור לרסן את התפשטותה של מחלה מידבקת. המשאבים לריסון פנדמיה שונים וגדולים יותר באופן משמעותי, וגם מרחיקי לכת לעומת הטיפול בהתפרצות מקומית או במגפה. לפיכך, ניתן להגדיר את המונחים שמשמשים בהם במקרים שונים, בהתאם לצעדי הריסון הנחוצים. לטיפול בפנדמיה נדרשים תיאום ושיתוף פעולה בין-לאומיים משמעותיים שיאפשרו לספק סיוע למדינות הנפגעות, לגייס משאבים נחוצים, לקדם מחקרים על תרופות וחיסונים ולפתח תקשורת סיכונים מורכבת. סוגיה חשובה במיוחד היא מגבלות על טיסות ועל נסיעות מארץ לארץ. למרות ההנחיות של תקנות הבריאות הבין-לאומיות, מותר למדינות שונות לקבוע באופן חד-צדדי את גבולותיהן לגבי נסיעות וטיסות בין-לאומיות. כך היה במקרה של COVID-19. הגדרה ברורה של המונח 'מגפה עולמית' אמורה להסביר באופן בהיר יותר את חומרת המצב ולהצדיק את הצעדים הקיצוניים שננקטו. היא יכולה גם לספק לקהילת הבריאות הבין-לאומית מונח משותף, שבעזרתו ניתן לגייס את שיתוף הפעולה של הציבור ולהעביר את תחושת הדחיפות הנחוצה למקבלי ההחלטות. היא אמורה לזרז צעדי מנע, כגון ריחוק חברתי, כדי להאט את קצב ההתפשטות ולהעניק לשירותי הבריאות ולקהילה זמן יקר להתכונן.

"ניתן להניח שקיימים מקרים ששימוש במינוח מוגדר היטב יעזור לרסן את התפשטותה של מחלה מידבקת. המשאבים לריסון פנדמיה שונים וגדולים יותר באופן משמעותי, וגם מרחיקי לכת לעומת הטיפול בהתפרצות מקומית או במגפה" | צילום: Nick Bolton, unsplash.com

אם השימוש במונח פנדמיה יידחה יתר על המידה, ההצהרה שמדובר בפנדמיה עלולה להעביר לציבור הרחב מסר שגוי. אם הציבור יחשוב שהרשויות איבדו שליטה על המצב, הדבר עלול לגרום לתגובות לא הגיוניות של פניקה. כיוון שצפוי, ואף אולי רצוי, שהציבור יחוה פחד במשך הפנדמיה, ייתכן שהצהרה מוקדמת תפחית את היווצרות תחושת הפניקה. גיוס שיתוף הפעולה של הציבור אפשרי יותר, כשהחברה ככלל ושירותי הבריאות בפרט עדיין אינם בלחץ, ויש זמן להסברים מתאימים כדי שהציבור יבין איך ניתן להתגבר על הפנדמיה. נשאר השאלה מהו התזמון המיטבי להצהרה על פנדמיה. במעקב אחר הפנדמיה של שפעת החזירים (H1N1) ב-2009 סיפקו Morens ואחרים^[3] קריטריונים שימושיים להגדרת פנדמיה, שכללו את המרכיבים הבאים: הגורם צריך להיות נגיף חדש, שטרם הופץ בקרב בני אדם; המחלה צריכה להיות בתפוצה גאוגרפית רחבה; צריכה להיות הידבקות ברורה מאדם לאדם; ההתפרצויות צריכות להיות פתאומיות ורבות עוצמה בטבען, ומלוות בשיעור תמותה גבוה באופן יחסי. לדעתי, במשך זמן מה ענתה התפרצות COVID-19 על כל הקריטריונים הללו.

כיוון שעדיין אין קונצנזוס לגבי העיתוי המתאים לשימוש במונח פנדמיה, אני מציע שארגוני הבריאות העולמיים ינסו קבוצה רב-תחומית שתכלול אפידמיולוגים, מומחים למחלות מידבקות, מומחים לתקשורת סיכונים ומנהלי מערכות בריאות, כדי ליצור הגדרות חדשות, ברורות יותר ומורחבות של המונחים: התפרצות, מגפה ופנדמיה.

מקורות

1. Cohen J and Enserink M. 2009. Swine flu. After delays, WHO agrees: The 2009 pandemic has begun. *Science* **324**: 1496-1497
2. Doshi P. 2011. The elusive definition of pandemic influenza. *Bulletin of World Health Organization* **89**: 532-538
3. Morens DM, Folkers GK, and Fauci AS. 2009. What is a pandemic? *Journal of Infectious Diseases* **200**: 1018-1021
4. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. 11 March 2020.